

TREF MAGAZINE

Nummer 25 Jaargang 3

mensen van om de hoek

MONIQUE

Monique: 'Geniet van het hier en nu, want wie weet is er geen later'.

Ronny: 'Als junk leef je in je eigen tunnel als het ware'.

Lieske: 'Het moederschap gaat nooit over. Al wordt die navelstreng tien keer doorgesneden, hij groeit elf keer aan'.

Elsbeth: 'Het tempo van het leven op een eiland is trager, de ontmoeting met mensen diepgaander'.

TREF

MAGAZINE *over*
mensen van om de hoek

*Want iedereen
hoort erbij!*

TREF Redactie en Informatie:

Aureliavliinder 58 | 8016HC Zwolle | tel. 038-4653244
info@TREFmagazine.nl | www.TREFmagazine.nl

Aan deze TREF werkten mee:

Mathilde van Hulzen, Kees Huis in 't Veld, Janneke Pelle, Bert Schoonhoven, Jenny Kamps, Frans de Jong, Ward de Weerd, Bert Vaatstra, fotograaf Harry ten Klooster en anderen.
Met dank aan alle geïnterviewden.

Niemand wordt met een gebruiksaanwijzing van zichzelf, de wereld of het leven geboren en toch maakt iedereen er op zijn eigen wijze iets unieks van. Iedereen **participeert** op de een of andere manier in deze **maatschappij**. Tegelijkertijd wordt onze samenleving steeds harder en voller, mensen zijn gehaast en sneller in hun oordeel en veroordeling.

TREF biedt een plek aan de verwondering over de **veerkracht** van mensen. Ook zetten we ons met TREF in voor een ideëel doel: het bevorderen van maatschappelijke integratie. We doen dat door mensen uit de hele **samenleving** aan het woord te laten over hun leven. In TREF tref je maandelijks persoonlijke verhalen van mensen om de hoek. Zij vertellen wat hen beweegt en motiveert, wat hun **dromen** en **passies** zijn. Daarmee bieden we niet alleen inspiratie, maar willen we ook een gevoel van verbondenheid oproepen. Want mensen echt leren kennen, doet **erkennen**.

Adverteren, doneren, sponsoren

Voor bedrijven en instellingen vormt TREF een unieke manier om invulling te geven aan maatschappelijk verantwoord ondernemen. Met een advertentie, donatie of sponsorschap draagt u een steentje bij aan de **samenleving**. Toon uw betrokkenheid: bel of mail en ontdek de mogelijkheden:
info@TREFmagazine.nl, Mathilde van Hulzen 024-3002133 of Marijke Mosterman 038-4653244.

Abonneren

TREF is gratis. Kijk voor de TREFpunten op TREFmagazine.nl. Een abonnement is mogelijk, je betaalt alleen de verzend- en administratiekosten: € 35,00 per jaar. Maak het betreffende bedrag over op IBAN: NL40 INGB 0656 0034 13 t.n.v. Marijke Mosterman Journalistieke Producties onder vermelding van naam en adres, en je ontvangt TREF per omgaande.

Zeur & Zanik *passen oude zegswijzen aan aan de klimaatverandering*

Vroege lente.
De vogels zijn
helemaal van de leg.

'In mei legt elke vogel een ei',
gaat zo niet meer op.
Daar moet iets anders
voor bedacht worden.

'In april gaat elke
vogel van bil'

zeurenzanik.nl

IN TREF 25:

MONIQUE

LIESKE

ELSBETH

RONNYBOY

WartdeW	8
Kunst: Truus van Buren	9
Door het oog van TREF	14
De Terechte Kronkel	18
Jenny's bespiegelingen	19
Amsterdam Outsiders Art	20
Mathilde's Recept	27
Janneke's belevenissen	28

HOUDT MOED

Mathilde van Hulzen

Lieske van den Eeden-Visser (90) heeft bijna een hele eeuw meegemaakt. De wereld om haar heen is in die tijd volkomen veranderd, haar eigen leven ook. Het moeilijkste van oud worden is dat je zoveel dierbare mensen moet missen, vindt ze. Gelukkig kan ze nog genieten van veel dingen: een mooi boek, een kunstwerk. En natuurlijk van haar achterkleinzoon.

‘**M**ijn achterkleinzoon is onlangs drie geworden. Zo leuk hoe hij je om zijn vinger weet te winden en te zien waar hij mee bezig is. Hij weet al wat hij wil worden: makerman. Dat is iemand die alles heel maakt wat kapot of versleten is.’ Lieske vertelt het met zachte stem, in de achterkamer van het modern ingerichte, statige huis, waar de klok zachtjes tikt. Een frêle vrouw met de vooroorlogse, keurige manier van praten uit de betere kringen in haar geboortestad Den Haag. Ze is van katholieke huize, de jongste van tien, een nakomertje. ‘Mijn oudste zus was bijna twintig jaar ouder dan ik, met de broer boven mij scheel ik vier jaar. Toen ik geboren werd, zei de dokter tegen mijn moeder: “Nou ga je naar de twaalf”. Hij bedoelde de twaalf apostelen. En toen zei mijn moeder: “Oh nee, alsjeblieft niet, ik ben al bijna 39!” En ik ben de jongste gebleven.’

Met een twinkeling in de ogen vraagt Lieske: ‘Zal ik vertellen hoe mijn vader heeft gezegd dat hij van mijn moeder hield? Het speelt in 1903. Mijn vader werkte destijds in Den Bosch als jonge ingenieur van 28 jaar bij de PTT. Hij zocht een plek om te wonen en vond onderdak bij mijn grootvader, die secretaris bij de gemeente was. Het was een romantisch, groot huis, je kon in de vensterbanken zitten. Mijn vader ging wel eens schaatsen met mijn moeder en haar jongere zus.’

‘Op een keer brak mijn vader zijn arm. Dus hij had zijn arm in een mitella. ‘s Middag ging hij naar zijn werk en mijn moeder hielp hem in zijn jas. Ze was achttien. Hij stond met zijn rug naar haar toe, hij was verlegen. Toen zei hij ineens: “Anneke, ik wil met u trouwen.” En mijn moeder zei: “Maar meneer, u bent niet katholiek!” Maar daarvoor was hij al in de leer. Toen zei mijn moeder: “Praat dan maar met mijn vader”. En mijn opa vond het goed. Maar mijn vader moest onmiddellijk het huis uit. Hij ging aan de overkant wonen. Negen maanden later waren ze getrouwd en tien maanden daarna kregen ze hun eerste kind. En kwam er een heel aantal orgelpijpjes achteraan. In totaal zeven jongens en drie meisjes.’

Fijne keuken

Lieskes moeder was een knappe vrouw en een echte dame. Op kostschool bij de zusters had ze Frans leren praten en de kneepjes van de fijne keuken onder de knie gekregen. 'Ze kon ook prachtig handwerken, de doopjurk van mijn oudste zus heeft ze samen met haar moeder gemaakt en die jurk is er nog. Ook al mijn kinderen zijn erin gedoopt.'

Lieskes vader maakte carrière, hij werd hoofdingenieur en werkte als technisch districtshoofd bij de PTT. Een verantwoordelijke baan. 'We hadden twee telefoons thuis', vertelt Lieske. 'Een gewone en een geheime telefoon. Aan zijn bureau in de salon voerde hij daar gesprekken mee die niemand mocht horen. Lang na de oorlog heb ik gehoord dat die geheime lijn nog een belangrijke rol heeft gespeeld in de communicatie tussen het bevrijde zuiden en het nog bezette noorden van Nederland.'

Het was een gezellig, druk en intellectueel gezin. Vader zag erop toe dat er gedisciplineerd werd gewerkt. 'Alle kinderen maakten 's avonds hun huiswerk, ieder op zijn eigen plekje in de woonkamer. Aan een aparte tafel zaten de drie oudste jongens, die kregen daar ook hun eten. Wat overbleef van de maaltijd aan de grote tafel ging naar hen toe. We noemden die jongens de vuilnisbakken. Jongens op die leeftijd kunnen altijd eten.'

Lieskes moeder had het druk met al haar kinderen. Toen ze in verwachting was van haar jongste zoon werd een van de andere jongens ziek en stierf. Tegelijkertijd kreeg een van de oudere jongens hersenvliesontsteking. 'Mijn een na jongste broer heeft daardoor te weinig aandacht gehad in zijn jeugd. En de jongste waarschijnlijk ook. Met die broer kon ik het 't slechtste vinden. Toen ik werd geboren zei hij: "Gooi dat kind toch het raam uit", want ik was zo aan het brullen. Op zijn negentiende werd hij Benedictijn. Maar we konden dus niet zo goed met elkaar. Sowieso waren het allemaal zulke verschillende mensen. Qua karakter, wat ze wilden, wat ze konden. En mijn broer Kees veranderde na die hersenvliesontsteking helemaal. Hij durfde ineens alles, was nergens meer bang voor. Hij was wel heel leuk. Ging hij fietsen met zijn oudere broer bij de Maliebaan in Den Haag, en dan wedde hij voor een knaak dat hij met speerwerpen de fietsband van een passerende fietser kon laten leeglopen. En dat kon hij dus!'

Ook andere zonen traden in bij verschillende kloosterordes. Lieskes oudste zus trouwde, kreeg twee kinderen, maar bleef op haar 32ste alleen achter. 'Onverzorgd, zoals dat toen heette, zonder inkomsten. Ze heeft toen een tijdje bij ons thuis gewoond, met haar kinderen. Uiteindelijk mocht ze van haar schoonvader in haar oude huis blijven wonen en heeft mijn vader haar daarheen gestuurd. Want voor mijn moeder was het te druk, die zorgde ook nog eens voor de kinderen van mijn zus. Mijn vader gaf haar de grammofoon en alle platen mee; het ging hem aan het hart. Financieel ondersteunde hij haar ook en zelf verdiende ze wat bij met archiefwerk. Ze woonde vlak naast de ingang van paleis Noordeinde en heeft Juliana en Bernard een keer op een tandem door de paleistuin zien fietsen.'

Eigenwijs

De belangrijkste gebeurtenis in Lieskes jeugd is de ziekte en het overlijden van haar vader. 'Dat heb ik afschuwelijk gevonden. Ik had een hele goede band met mijn vader. Mijn vader werd ziek toen ik tien jaar oud was. Ik zat in de vijfde klas van de lagere school. Hij kreeg een bloedziekte, maakte geen rode bloedlichaampjes meer aan. De artsen hadden hem opgegeven. Een jaar lang heeft hij niet gewerkt.'

Voor Lieske was het een angstige tijd. 'Mijn vader lag in het ziekenhuis en we vreesden voor zijn leven. Op een dag ging ik naar school en mocht ik de klas niet in. Ik maakte me ongerust, dacht "vader is dood". Zo stond ik daar maar te wach-

ten, vreselijk. Toen kwam de handwerker en foeterde me uit. Ik had mijn handwerkje verprutst en bovendien een heel stout rijmpje bedacht, samen met mijn vriendinnetje Annie: "Annie Cander gaat aan de wandel, ze is een gek kind, ze laat elk ogenblik een wind". Maar hoe meer de non me op mijn kop gaf, hoe blijer ik werd dat mijn vader niet dood was. Ik ging helemaal opgelucht de klas in.'

Ook de bezoeken aan het ziekenhuis staan Lieske nog goed bij. 'Mijn vader was heerlijk eigenwijs. Dan kwam zuster Dolorosa en zei: "We zullen eens een schone broek aandoen vandaag". En dan zei hij: "Dolorosa, dat zal ik zélf bepalen".'

Een bevriende chirurg vertelde over een nieuw medicijn, dat nog niet in de handel was genomen. Lieskes vader gaf zich op als proefkonijn en de injecties sloegen aan. Langzaam werd hij weer beter. 'In dat jaar ben ik vaak met hem op zondag naar de bioscoop geweest en in de zomer gingen we naar de pier in Scheveningen. Mijn moeder vond het prettig dat ik meeding, die zag me als een engelbewaarder. Maar ik vond het gewoon fijn. Want als ik met mijn moeder in augustus naar Scheveningen ging, dan kreeg ik een ijsje van vijf cent. Maar met mijn vader ging ik na de pier op het terras van Hablé een hele coupe vol ijs eten of een wafel met slagroom.'

Toen Lieskes vader weer ging werken en zij op het rooms-katholieke meisjeslyceum zat, nam hij haar op vrijdagen vaak mee naar zijn werk. 'Dan ging hij dienstbezoeken afleggen, hij had een auto met chauffeur. Bij alle kantoren praatte hij dan met medewerkers, ontsloeg mensen of nam ze aan. Mijn vader was een echte baas. Niet streng, maar serieus, eerlijk, plichtsgetrouw en gedisciplineerd.'

Lieskes vader overleed in 1939, ze was vijftien. Lieske herinnert zich het moment waarop het mis ging nog precies. 'Ik zou vroeg gaan tennissen, mijn vader zat te ontbijten. Ik deed net de ritssluiting van de hoes voor mijn tennisracket dicht. En ineens zei hij tegen mijn moeder: "Ik kan niet meer praten". Hij was opgestaan om de geheime telefoon aan te nemen, terwijl hij eigenlijk vanwege trombose moest blijven liggen. Daardoor schoot de bloedprop naar boven.'

Drie maanden later overleed Lieskes vader aan die trombose en vermoeidheid, hij was zo vaak geprikt dat er geen injectie meer bij kon. 'En hij had nog zo gehoopt dat hij een onderscheiding zou krijgen voor veertig jaar trouwe dienst.'

Onbegrijpelijk

Het overlijden van haar vader had grote gevolgen voor het gezin, ook financieel. Lieskes moeder kreeg slechts een zeer karig weduwepensioen, geld voor een studie was er niet. Bovendien werd het oorlog. 'In 1941 deed ik eindexamen, de universiteit in Leiden was al gesloten. Gelukkig kreeg ik een beurs van de Willibrordus Vereniging in Den Haag. Zij betaalden het collegegeld, 350 gulden per jaar. Op mijn zeventiende ging ik dus op kamers in Nijmegen om aan de universiteit klasieke talen te studeren. Ja, dat mocht. Mijn vader had gezegd dat hij graag wilde dat ik ging studeren.'

Lieske betrok een kamer bij een hospita in het centrum van Nijmegen. Naast Grieks en Latijn volgde ze ook vakken als archeologie, kunstgeschiedenis, godsdienstgeschiedenis en moderne Nederlandse literatuur. Ze verdiende honderd gulden per maand met het opstellen van een bibliografie. 'Dat was een uitkomst voor mijn moeder, want zo kon ik mezelf onderhouden.'

Toen kwam het bombardement van Nijmegen op 22 februari 1944. Lieske kon in dat jaar al geen colleges meer volgen, alleen nog tentamens afleggen. De universiteit was gesloten. Ze was op 21 februari naar Den Haag gereisd, omdat haar moeder op 22 februari jarig was. 'Maar de 22e moest ik weer naar Nijmegen voor mijn werk. Op weg naar het station in Den Haag ben ik echter terug gegaan vanwege luchtalarm. Twee uur later nam ik de volgende trein; die reed niet verder dan Arnhem en je zag de zwarte rookwolken. Een van mijn broers

werkte in Arnhem en kwam me ophalen. De volgende dag ben ik al naar Nijmegen gereisd. Wat zag de stad eruit! Tussen de ruïnes stonden telkens nog wat huizen overeind, de straten waren helemaal vernield. En de lucht die je rook, verschrikkelijk. Ik ben naar mijn kamer gelopen, die was nog helemaal intact. Alleen het raam was eruit gesprongen. Een vrouw die ook bij mijn hospita woonde, zat tijdens het bombardement in de kerk, onder de banken. Doodsangsten had ze uitgestaan. Ik dus niet, voor mij was het allemaal nieuw. Het was zo vreemd, net alsof je in een andere wereld terecht was gekomen en je reageerde bijna laconiek. Het was onbegrijpelijk.'

De volgende dag ging Lieske weer werken in de universiteitsbibliotheek. Ze vond andere woonruimte. Toen kwam de vakantietijd. 'Ik ging terug naar mijn moeder en na de vakantie wilde ze graag dat ik nog even bleef. Maar eind september 1944 kon je niet meer naar Nijmegen. Het oorlogsfront lag ertussen. Toen ben ik dus de hele hongerwinter in Den Haag geweest, zonder winterkleden. Ik werkte bij de Koninklijke Bibliotheek en kreeg daarvoor van de Jezuïeten vijftig gulden per maand. Maar je kon er niets voor kopen. Mijn moeder en middelste zus naaiden van een oud gordijn een lange warme jurk voor me. En ik kreeg een mantelpakje, helaas met korte mouwen. Verder was het bijna onmogelijk om aan eten te komen, Den Haag was afgegrensd. Alles was op de bon en je kreeg heel weinig. Iedereen vermagerde. Gestorvenen werden op een handkar naar het kerkhof gebracht.'

Lieskes moeder maakte zich bovendien zorgen om haar zoon Kees, die bij de WA was gegaan, de Weerbaarheidsafdeling van de NSB. 'Mijn moeder vond het verschrikkelijk, zijn eigen

vrouw ook. Ach, hij was eigenlijk heel lief en leuk, maar hij geloofde in het verhaal over het grote Germaanse rijk en dacht dat we dan sterk zouden zijn tegen Rusland. Hij liet zich meeslepen. Later heeft hij verteld dat hij ondergedoken jongens moest ophalen in Scheveningen. Als hij dan zo'n jongen vond, zei hij: "Loop snel door de dakgoot naar dat andere huis, daar zijn we al geweest". Hij heeft niemand opgepakt. Maar na de oorlog werd hij zelf wel opgepakt en heeft een tijdje straf gehad.'

Teleurstelling

Lieske keerde vlak na de bevrijding terug in Nijmegen, ze hoopte weer verder te kunnen werken. Maar haar werkgever, een pater, zei: "Ik kan geen vrouw in dienst nemen, daar komen praatjes van" en stuurde haar weg. 'Dat was een enorme teleurstelling, het knakte mijn carrière. Een echt goede reden heb ik nooit te horen gekregen.'

Uit die tijd dateert haar eerste grote teleurstelling in de liefde. De man waarmee ze zich verloofd had, hield zich niet aan zijn beloftes. 'Daar heb ik ook een klap van gehad.'

Gelukkig kon ze na wat kleine baantjes Latijnse les gaan geven op een middelbare school, wat zo goed verdiende dat ze een fiets kon kopen en haar moeder financieel kon ondersteunen. 'Dat verdiende 1600 gulden per jaar; ik was rijk!'

Daarnaast vervolgde ze haar studie en werkte vervolgens op de universiteitsbibliotheek. Ook ging ze als vrijwilliger aan de slag bij het Nijmeegse studentenblad. 'Allemaal idealisten bij elkaar. We wilden dat alle studenten zich bij elkaar thuis zou-

den voelen. Ook de studenten die uit minder gegoede kringen kwamen en al die dure zaken als feesten en clublidmaatschappen niet konden betalen. We probeerden een gemeenschap op te bouwen.'

Bij het universiteitsblad leerde ze haar man kennen. Haar Jan, zoals ze zegt. 'Hij studeerde psychologie. Ik had niks in de gaten. Hij was gewoon iemand in onze vriendenkring. Maar hij vond me meteen leuk. Ik was toen al 27 en daarvoor had ik nog een vriend waarvan ik geen hoogte kon krijgen. Hij ging met me uit, gaf me bloemen, speelde viool voor me. Ik vond het leuk maar ook eng, want hij tastte nooit door. Het bleef romantisch, hij werd nooit serieus.'

Jan bleek anders. 'Na een feestje bracht hij me thuis. Daar zag hij foto's van me liggen en terwijl hij ze op volgorde legde, zei hij: "Lieske, dat kopje van jou wordt steeds strakker. En je zult het wel gek vinden, maar ik hou heel veel van jou". En ik schrok! En dacht: "Verdorie, hij is het!"'

De vonk sprong ineens over. "We waren vanaf toen altijd twee handen op één buik. We zijn 52 jaar bij elkaar gebleven, waarvan 49 jaar getrouwd. Die jongen cijferde zichzelf altijd zo weg. Hij was heel intelligent, studeerde cum laude af terwijl hij ook zelf de kost moest verdienen en daarna had hij meteen een goede baan.'

Lieske werd na haar huwelijk in 1955 ontslagen. 'Ongelofelijk toch. En dat je dat slikt! Je kreeg niet eens het pensioengeld terug dat je al die jaren had betaald.'

Geen traan

Jan en Lieske kregen drie dochters. Zij zijn erg belangrijk voor Lieske. 'Mijn dochters zijn alle drie heel verschillend. De oudste is bedachtzaam en introvert, de middelste een wervelwind en de jongste avontuurlijker. Wel zijn ze alle drie creatief en intelligent. We hebben altijd een sterke, goede band gehad.' Lieske werkte eerst als vertaler en recensent van filosofische boeken. Daarna ondersteunde ze haar man bij zijn werk als vrijgevestigde psycholoog. 'Ik werkte veertig uur in de week en dertien uur per week ging ik dansen. Ballet, jazzballet, volksdansen, tapdansen, noem maar op. Dat kon best hoor, samen met de kinderen. Ze hebben heel vroeg leren koken, zodat ze warm konden eten als ik niet thuis was. Ik voelde me daar helemaal niet schuldig over, ik had dat nodig om me te kunnen ontspannen en het werk van me af te zetten. Ach, ik ben ook niet zo'n goede huisvrouw. Ik had hulp in de huishouding en mijn Jan was heel zorgzaam en lief voor de kinderen, hij kookte voor ze en knutselde met ze. Een vriendin van me heeft wel eens gezegd: jullie kinderen hebben een vader en twee moeders. Jan telde voor vader én moeder.'

Meer dan twintig jaar geleden kreeg Lieske last van haar heupen. 'Ze gingen telkens op slot. Daar heb ik me later aan laten opereren, maar ik ben slechter uit het ziekenhuis gekomen dan ik erin ging. Mijn zenuw werd beschadigd. Toen kon ik Jan niet meer assisteren. Nu ben ik erg slecht ter been, ik mag niet meer alleen de straat op. Dat vind ik wel frustrerend.' Lieskes man stierf op zijn 78ste, na een moeilijk ziekbed. 'Eerst kreeg hij hartproblemen, daar hebben we nog hele angstige ogenblikken mee beleefd. Toen speelden zijn slijmvliezen op en bleek hij een gezwel te hebben in de darmen. Hij is thuis gestorven, hier in deze kamer. Hij kon helemaal niks meer zeggen en soms schoot hij ineens overeind. Maar hij was heel moedig, klaagde nooit. Een van mijn dochters zei: "Ik heb nog nooit zoiets moois meegemaakt, dat iemand zo kan sterven". Op het laatst heb ik alleen nog maar zijn arm gestreeld. Ik heb gezegd: "Je mag gaan Jan, we laten je gaan, je hoeft niet te blijven". Toen heeft hij zijn laatste adem uitgeblazen. Ach, hij was zo onherkenbaar. Zijn gezicht was mooi, maar zijn lichaam... Ik vind het moeilijk om erover te praten. Het is al bijna elf jaar geleden en ik heb er nog steeds nachtmerries van. Dromen waarin ik ineens alleen achterblijf. Ik heb altijd gedacht dat ik eerder zou gaan en dat Jan me dan

zou helpen. Maar het liep dus heel anders. We hebben zo lang samen geleefd en nu moet ik zoveel alleen meemaken.'

Een van die dingen is het overlijden van haar middelste dochter. 'Zij heeft zich vijf jaar geleden voor de trein gegooid. Ik kan het nog steeds niet accepteren. En waardoor het nou kwam, dat weet ik niet. Ze was heel begaafd en creatief, een echte doerak als kind. Lief, warm, hartelijk en zorgzaam, maar altijd een beetje té, vond ik. Ze trouwde en kreeg drie kinderen. Acht jaar geleden kreeg ze de ziekte van Lyme en vanaf toen ging het bergafwaarts, zowel lichamelijk als psychisch. Uiteindelijk kwam ze in een open inrichting. Vlak rond haar verjaardag vonden haar man en kinderen het zo goed met haar gaan, maar toen ik haar belde, zei ze: "Ik schiet geen steek op mamma". Ik heb haar beste vriendin gebeld om te waarschuwen, maar toen ze mijn bericht hoorde, was mijn dochter al dood. Haar man heeft haar moeten identificeren. Voor mij als ouder was het vreselijk en voor haar zusjes ook, want als middelste fungeerde ze als een brug tussen die twee.'

Lieske lijkt een sterke vrouw. Op de begrafenis van haar man en bij haar dochter hield ze zelf een toespraak en ze regelde sommige dingen. 'Dat was heel belangrijk voor mij, dat moest ik doen en het voelde goed dat het me lukte. Bij mijn dochter heb ik gezegd: mijn engel, mijn bengel. Want dat was ze. Maar weet je dat ik in geen elf jaar een traan heb kunnen laten? Ik kan niet huilen, alleen van binnen.'

Dankbaar

Lieske is door de jaren heen minder gelovig geworden. 'Door alles wat ik heb meegemaakt en gelezen, is dat weggesleten. Ik ga niet meer naar de kerk. De gemeenschap en de rituelen, die mis ik wel. Maar het geloof is steeds minder belangrijk voor me geworden. De laatste tijd kom ik af en toe met een aantal andere oudere dames bij elkaar en dan praten we over wat het is om zo oud te worden en over de zin van het leven. Maar ik weet het niet wat de zin van het leven is. Het gaat om het zoeken ernaar.'

Wat ze wel weet, is dat ouder worden vooral als nadeel heeft dat je veel dierbaren moet missen. 'En elke keer is het schrikken als er weer zo'n brief met een rouwpostzegel door de bus valt. Ik mis ook het dansen, daar ben ik vier jaar geleden mee gestopt. Nu doe ik aan yoga, ik lees en maak cryptogrammen. Ik twijfel of ik bij een leesclub zal gaan, want ik bepaal graag zelf wat ik lees. Elke woensdagmorgen komt mijn filosofiedocent voor een discussie, daar bereid ik me graag goed op voor. Voor mijn negentigste verjaardag heeft hij me een boekje gegeven, met op de ene bladzijde een overpeinzing en op de andere een foto van de natuur. Daarmee maak ik innerlijke wandelingen, zo fijn.'

Lieske heeft ook een fotoboek met allerlei foto's van haar overleden dochter en haar gezin. 'Ik ben heel dankbaar dat ik dit boek heb. In het algemeen voel ik me ook vaak dankbaar, al ben ik aangetast door alle nare gebeurtenissen in mijn leven. En of ik het nou goed doe of niet, dat weet ik niet. Ik doe mijn best.'

Ze maakt zich nog regelmatig zorgen om haar jongste dochter en een zoon daarvan, die allebei herstellen van een verslaving. 'Het moederschap gaat nooit over. Al wordt die navelstreng tien keer doorgesneden, hij groeit elf keer aan. Bij je kinderen, maar ook bij je kleinkinderen.'

Lieske krijgt moed van een kaart die haar man verstuurde als kerst- en nieuwjaarswens. Er staat op "Houdt moed!". 'Daar kijk ik heel vaak naar, en dat helpt. En ik kan ook nog genieten van mooie dingen, gelukkig. Een film, een boek of een kunstwerk. Wat ik graag nog zou willen, is naar tentoonstellingen gaan. Maar dat kunnen mijn benen niet aan. Jammer!'

UILEN, APEN en MILKY WAYS

De slak bereikte de ark door volharding. Met een gelijke instelling reed ik onze paarse Mazda de parkeerplaats op van het dierenpark. Een giraffe had ons misschien al zien aankomen, als er een giraffe in het park zat. Maar nee, geen giraffe. De dieren zouden geduldig moeten wachten tot we in het park waren en er dan pas achter komen dat ze bezoek kregen op een doordeweekse dag terwijl het niet eens vakantie was. De aapjes keken mij aan met een verbazing zoals ik die ook vaak bij oma zag als ik eens per jaar mijn rapport kwam laten zien in ruil voor keiharde cash. Nadat een van de aapjes een staarwedstrijd met mijn dochter had verloren slingerde het een rondje door het hok en dook hij vervolgens op mevrouw aap om grafisch toe te lichten hoe babyaapjes worden gemaakt. Het was er zo rustig, zelfs bij het aquarium hadden we een zee aan ruimte. De grote vissen zweefden op hun gemak langs het raam waar wij aandachtig hun weeldig gekleurde schubben aanschouwden. Ze leken trage kusjes uit te delen en knipoogden naar alles wat bewoog. Omdat het zo rustig was waren ook de snackbar en koffi corner gesloten, wat ons bracht bij een gekoelde snackautomaat naast het uilenreservaat. Ik kom niet graag bij het uilenreservaat, ze geven mij een agressieve vibe. - We dwalen af.

Twee muntjes van 50 cent gleden inschikkelijk het gleufje van de automaat in en zetten ter plekke een nachtmerrie in werking: de machine bleef hangen en zo ook mijn Milky Way. Op dat moment stopte de wereld eventjes met draaien en besepte ik dat de enige optie mij twee Milky Ways rijker zou maken en twee volle euro's armer. Twee gebalde vuisten met in ieder een koude Milky Way staken uit mijn jas terwijl ik mijn gezin lijdzaam volgde richting de alpaca's. Daarna brachten we een groet aan de dieren in de kinderboerderij waaronder pony Bep die niet vooruit te branden was en een gretig bokje dat het op mijn kuiten had voorzien.

Het vroege lentezonnetje en de serene rust maakten het tot een geslaagde familiedag. Mijn karakter werd dan misschien op meerdere fronten getest maar dat is bijzaak waar ik achteraf om lachen kan. Mijn dochter probeerde nog enthousiast te zijn bij de heilige ibis maar was daar duidelijk te moe voor. Ze had een geweldig leuke dag gehad dus ik ook. Terwijl mijn vriendin maar niet ophield over het vuige showtje van eerder genoemde aap startte ik de Mazda en verlieten wij als laatste mensen het dierenpark dat nu in handen was van een stel hitsige aapjes en een pony genaamd Bep die niet vooruit te branden was.

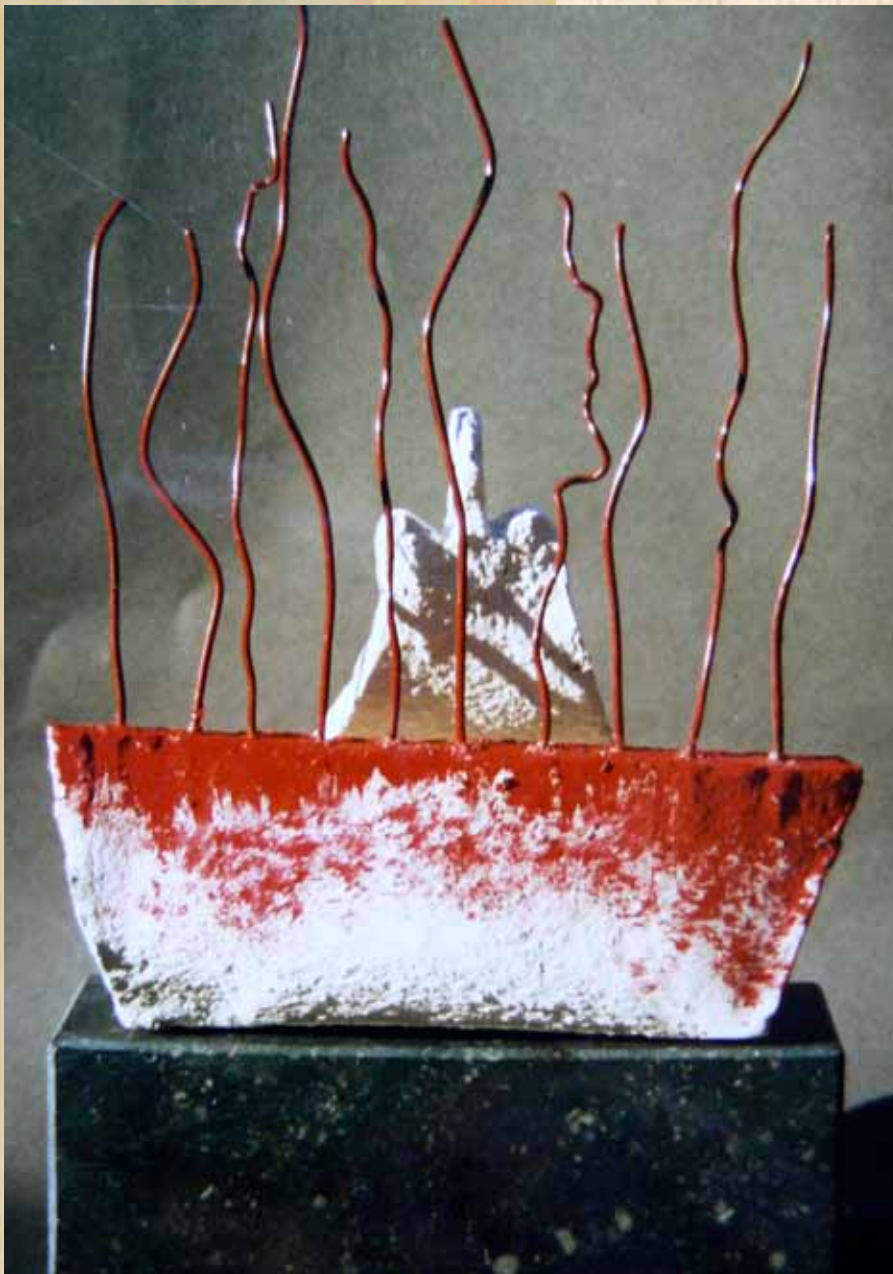
Ward de Weerd komt voor in een drukbevolkt woongebied. Het is een nachtmens maar toont zich overdag redelijk begaan met zijn omgeving. Hij observeert het gedrag van zijn soortgenoten en denkt er vaak het zijne van. Je kunt hem regelmatig horen brullen op twitter.com/wartdew

DRAGER

Hinder is het dat ik zie
Tralies zijn het
waar ik door kijk
Gelaten draag ik
volhard ik
tотdat mijn oog ontspant
en mijn gevangen blik
zich oplost in mogelijkheden.

Truus van Buren
kunstenares

Van JUNK tot GEVOELSSCHILDER

Marijke Mosterman

Zo'n twaalf, dertien jaar geleden verruilde Ronny de Boer, ook bekend als Ronnyboy, de drugsscene voor een carrière als 'gevoelsschilder'. Maar ook dat kunstenaarsleven kent z'n ups en downs. 'Soms denk ik wel eens dat de kunstwereld nog erger is dan de drugswereld.'

In de Zwolse wijk Dieze-Oost kom je overal kleurrijk en van dichtertelijke teksten voorziene gemeentebankjes tegen. Ook in het centraal gelegen plantsoen. Op een van die bankjes, naast een torenhoge totemzuil, zetelt kunstenaar Ronny de Boer. Zijn opmerkelijke ligfiets heeft hij tijdelijk tegen de heg geparkeerd. Met zijn gecultiveerde sik en kuif, een zwaar shaggy onder handbereik en een overigens 'grunge look' ziet Ronny er relaxt uit. 'Bankoverval', legt hij uit. 'Zo heet het project waarin ik samen met collega kunstenaar Willeke en dove en slechthorende kinderen deze bankjes ging pimpen om de wijk wat meer kleur te geven. Deze totemzuil is ook van mij en Astrada-arts, mijn maatje waar ik nu alle projecten mee doe die wij samen bedenken.'

Kunstperikelen

Ronny werd zo'n twaalf, dertien jaar geleden kunstenaar. Daarna richtte hij zijn bedrijf Connecting Arts op. 'Ik had een mooie hoekkelder waarin ik mijn atelier had gevestigd', vertelt de 55-jarige 'gevoelsschilder', zoals hij zichzelf omschrijft. 'En als er iets kunstzinnigs moest gebeuren, wist men me wel te vinden. Ik werkte samen met verschillende kunstenaars en kunstenaarsorganisaties. Helaas moest ik uit de hoekkelder, omdat er appartementen in het gebouw gaan komen. En nu staat het alweer een half jaar leeg, weet je, er gebeurt niks. Maar ja, ik heb nu geen werkruimte en daardoor is er enigszins de klad gekomen in mijn creatieve werkzaamheden. Dat is wel jammer. Want ik creëer graag, al moet ik alles wat ik verdien wel weer inleveren aan de sociale dienst. Ik zit een beetje vast, maar met hulp van de politiek werk ik eraan.' Hij tuurt meewarig door z'n zonnebril. 'Wat moet ik zeggen. Met het loonbeslag van 240 euro eraf, krijg ik 630 euro per maand. Daar komt dan huursubsidie en zorgtoeslag bij, dus heb ik 800 euro per maand te besteden. Je moet elke cent omdraaien. En als je dan ziet wat er in de maatschappij aan geld over de balk wordt gesmeten. Nog niet lang geleden hebben ze hier dit speeltuintje in het plantsoen aangepast voor duizenden euro's. Nu gaan ze het alweer veranderen om er stadstuintjes voor de bewoners aan te leggen. Onze bankjes moeten weer weg. De totemzuil zou eerst ook weer weg moeten, maar die kan nu gelukkig toch blijven staan.'

Hasjiesjgebeuren

Ronny is geboren in Hilversum. 'Maar op m'n vijfde verhuisden we naar Zwolle', vertelt hij terwijl hij een shaggy draait. 'Mijn vader werkte in de fijnmetaal. Het was een prima gezin. Ik was de jongste van drie kinderen, maar ik was eigenlijk altijd wel het zwarte schaap. Ik weet niet hoe dat kwam. Rond

mijn vijftiende kon je me altijd in Hedon vinden, een soort underground muziekcentrum, de rauwe voorloper van het huidige, landelijk bekende poppodium. Destijds was Hedon nog een ruig gebeuren, met allerlei bands, biologisch eten en huisdealers. Ik speelde percussie en het is allemaal automatisch zo gegroeid. Wij hebben als groep in de jaren zeventig eigenlijk het hasjiesjgebeuren in Zwolle op de kaart gezet, weet je wel. Als jongen van zestien, zeventien, had ik maar een paar eerste levensbehoeften: drank, drugs en mooie wijven scoren. En in die tijd was er nog geen onderscheid tussen harddrugs en softdrugs, dat had je nog helemaal niet. Ik ben toen ook al heel snel aan de speed gegaan. Zuipen, snuiven, dealen, feest vieren, geld verdienen en weer opmaken, dit en dat en dit en dat. Ik kwam in Amsterdam terecht, de ene keer liep ik met duizenden gulden op zak, de andere keer had ik niets. Zo leefde ik gewoon. Voordat de rest van Nederland Armani had ontdekt, liep ik al in zo'n pak, had ik een Cartier horloge om en belandde ik in bed met de mooiste vrouwen.'

Eigen tunnel

Maar het liep uit de hand. 'Weet je, ik was nooit gesetteld. Je leeft in je eigen tunnel als het ware. Ik heb het heel lang volgehouden: m'n eigen kost verdienen met van alles en werken voor uitzendbureaus. Maar op een gegeven moment kon ik het niet meer redden. Toen ik veertien jaar geleden aan de coke raakte, ging het helemaal bergafwaarts. Wat zal ik zeggen. Uiteindelijk had ik geen eigen plek meer en zwierf ik rond. Ik heb nog een hele tijd bij verschillende mensen kunnen wonen die me de hand boven het hoofd hielden, maar uiteindelijk belandde ik in de crisisopvang bij het Leger des Heils. Dat was eigenlijk een van de beste dingen die me is overkomen. Ik kwam goede mensen tegen. Ze zeiden dat ik niet mocht gebruiken als ik daar zat, dus dat heb ik toen ook niet meer gedaan. De kilo's vlogen eraan. Ik heb met de computer leren werken en ik ben in de cliëntenraad van het Leger des Heils terecht gekomen. Twaalf jaar geleden ben ik in deze wijk

gaan wonen. Ik kwam een kunstenaar tegen die iemand zocht voor een wijkproject. Ik had toen een keer wat schilderijtjes gemaakt en ze vond ze te gek. Eerst dacht ik: neem een ander in de maling, maar toen ben ik er toch ingestapt, in de kunst, weet je. En zo ging het van kwaad tot erger. Een jaar of vijf, zes geleden startte ik dus mijn eigen bedrijf Connecting Arts, en opende ik mijn eigen atelier, wat dus nu alweer verleden tijd is helaas. Weet je, soms denk ik wel eens dat de kunstenaarswereld nog erger is dan de wereld van de junks. Grijpen en graaien.'

De moraal is weg

'De kunst is een uitlaatklep voor mij', legt Ronny uit. 'Daarom noem ik mezelf ook "gevoelsschilder". Het zou mooi zijn als ik weer een goede werkruimte met een mooie raampartij zou kunnen krijgen, weet je. En dan weer aan het werk, alleen of met anderen. Mooie projecten opzetten, ik ben overal voor in. Het hoeft geen kapitaal te kosten, als het maar leuk is. En iedereen mag z'n graantje meepikken. Ik doe van alles. Op kunstgebied, maar ik ben bijvoorbeeld ook bij scholen langs gegaan om te vertellen over mijn drugsverleden. Maar ja, daar heb je ook financiële middelen voor nodig: je moet flyers maken en jezelf promoten en zo.' Ronny heeft een dubbel gevoel over zijn drugsverleden. 'Ik weet niet of ik er spijt van hebt. Je verleden vormt je tot wat je bent. Je steekt er ook veel van op. LSD, speed, het is eigenlijk wel het lekkerste wat er is. Maar ja, we vraten destijds elke dag van die pillen. Ik heb veel ervaringen opgedaan. Ik had nooit relaties of zo, maar als ik kijk naar de vrouwen met wie ik het bed heb gedeeld, mag ik niet klagen. En ook toen ik bij de grote jongens in Amsterdam behoorde, ben ik altijd menselijk gebleven en heb ik me aan de etiquette gehouden. Ik heb nooit misbruik gemaakt van junks of zo. Maar ja, uiteindelijk kwam het dus niet goed.' De tijden waren heel anders. 'Destijds waren drugswereld en de rest van de wereld gescheiden, maar dat is nu niet meer zo. Het kan maar zo zijn dat die buurman met de vette baan en de dikke leasebak voor de deur, die buurman die zondags vooraan in de kerk zit, dat die gewoon een dopedealer is. Het gaat nu op een hele andere manier. Geld stinkt niet meer. De wietteelt is nu ook van Jan en alleman. De scheidslijn tussen goed en slecht wordt steeds vager. De moraal is weg. Neem nou de Olympische Spelen: we juichen allemaal over die gouden medailles en dan denk ik: hoe zit het nou ook alweer met die homohaar waar ze vooraf de mond vol van hadden? Die is iedereen dan vergeten. En de Oekraïne nou: waar gaat dat over? Het gaat niet over mensen, het gaat altijd alleen maar over gas en olie.'

Industrie

'Maar ja', relativeert Ronny. 'Mijn kijk op de wereld is als die van iedereen. Ik ga ook van mijzelf uit: als ik mijn natje en droogje maar heb. En wat leuke projectjes om handen. Kijk, als ik uit het café kom en ik fiets op mijn mooie, nieuwe fiets hier langs de bankjes en deze prachtige totemzuil, dan denk ik bij mezelf: dat hebben we hier toch maar mooi neergezet. Laat al die poeha-kunstenaartjes die het allemaal beter weten maar frutselen. Wij hebben dit zelf gedaan, we hebben dit toch maar zonder subsidie van de grond gekregen, weet je wel. Je komt het overal tegen, in de kunstenaarswereld, in de politiek, in het daklozengebeuren en in de psychiatrie: het gaat niet meer om mensen, het is allemaal een industrie. Iedereen heeft z'n eigen agenda. Ik geloof wel dat mensen in eerste instantie goede bedoelingen hebben. Ik denk dat ook Fidel Castro en Kadhafi ook allemaal geweldige ideeën hadden toen ze begonnen. Maar ja, de mensen gaan ermee aan de

haal. Je zag het ook bij Michael Jackson: die werd zo aanbeden, dat hij zelf begon te geloven dat hij god was. En dan gaat het mis. Ach, wat zal ik zeggen. Negenennegentig procent van de mensen denkt alleen aan zichzelf, de rest kan stikken. Terwijl ze dan pretenderen een goede burger te zijn. Maar ja. Als ik minister-president was zou ik als eerste mijn loon gaan aanpassen aan het bedrijfsleven. Gewoon vier, vijf tonnetjes per jaar en dan lekker genieten.' Ronny lacht. 'Kijk, ik verdien dat nu ook wel, ik krijg het alleen niet.'

Niet afgestompt

'Weet je, ik ben van de zogeheten "verloren generatie". Een paar van de mensen uit die groep waarin ik vroeger verkeerde, hebben het gered, maar veel ook niet. Het leven heeft me keihard gemaakt: ik heb dingen gedaan die niet mochten, ik heb veel gebruikt, ik ben wel eens met een vuurwapen gepakt, ik heb gedeald en ik heb wel eens gezeten, maar niet meer dan twee, drie weken, want ik had altijd wel een mooi lulverhaal klaar. Ik heb ook veel van mijn vrienden verloren, vorig jaar nog hebben we er wel vijf begraven.' Z'n broer en zus ziet Ronny niet meer sinds z'n vader overleed toen Ronny 25 was. 'Met mijn moeder had ik goed contact, tot ook zij overleed, precies toen Ajax de Champions League won. Maar ondanks alles wat ik heb meegemaakt, ben ik niet afgestompt geraakt. Dat kan ook niet als je kunstenaar bent. Dan heb je je gevoel nodig.'

'Weet je wat ik nog wel eens mis?' mijmert Ronny. 'Om gewoon eens een avondje voor duizend euro uit eten te gaan bij een sjiek restaurant, de Librije of zo. Een hele avond culinair genieten met allemaal liflafjes en hapjes, een lekkere fles erbij... Ja, dat zou ik nog wel eens mooi vinden, weet je wel. Maar ik ga niet terug naar gebruik. Ik drink wel eens een biertje, al moet ik dat wel goed in de hand houden, want eens verslaafd, altijd verslaafd. Van het roken kan ik niet afkomen. Als mensen zeggen dat ik moet stoppen met roken, dan zeg ik altijd: wat moet je dan doen na de seks? Het eerste wat je dan toch doet is een peuk opsteken. Moet je dan een goed gesprek gaan voeren of zo? Dat zijn van die simpele dingen die bij mij opkomen. Ach ja. Wat zal ik zeggen. Ik leef zoals het komt. Vroeger had ik altijd het gevoel dat ik van alles moest en overal bij wilde zijn. Maar nu kan ik ook gewoon lekker thuis zitten, met m'n iMac, lekker spuien op facebook en twitter. Ik heb m'n biertje, ik heb m'n shagje. Ik heb een hele goede vriendin die met haar hond vlakbij woont, ook een echte kunstenaar waarmee ik samen projecten bedenken en maak zoals de torenuil. Ik heb m'n nieuwe fietsje die heel goed is voor m'n conditie, wat moet ik zeggen. Ik heb gewoon een leuk leven.'

Ronny zit met zichzelf en zijn kunst op facebook:

[https://www.facebook.com/pages/](https://www.facebook.com/pages/Connectingarts/158769310934644)

[Connectingarts/158769310934644](https://www.facebook.com/pages/Connectingarts/158769310934644)

en <https://www.facebook.com/connectingart?fref=ts>

ELSBETH

Het **EILAND** GEVOEL van **ELSBETH**

Elsbeth Brons, 55 jaar, in het dagelijks leven opleidingsmanager binnen het MBO, heeft een bijzondere passie: eilanden. In haar leven heeft ze zeker al zo'n zestig eilanden bezocht, van Schiermonnikoog op elfjarige leeftijd met haar opa, tot de Falklandeilanden ten zuidoosten van Argentinië samen met een vriendin.

Kees Huis in 't Veld

Ik ben opgegroeid op de Veluwe, maar mijn moeders familie komt van het Groningse platteland en daar is de liefde voor de weidsheid en het water ontstaan. Op het Zuidlaarder meer met bootjes naar kleine eilandjes varen, wat een avontuur! Het Robinson Crusoë-gevoel heb ik al heel vroeg ontwikkeld: zoeken naar brandbaar materiaal, een schuilhut bouwen, vuurtje stoken. Als kind was het fascinerend om op een eiland te zijn, vooral het primitieve trok mij. Later met het bezoek aan al die andere eilanden had ik datzelfde jeugdgevoel.'

Overal water zien

'Een eiland bakent iets af, daar moet je het leven ontdekken. Het tempo van leven is trager, de ontmoeting met mensen diepgaander. Eigenlijk is natuurlijk de hele wereld een eiland, alle werelddelen drijven in de oceanen maar als ik een definitie van een eiland moet geven is het een stuk land waar je op een bepaald punt kunt gaan staan en dan overal water zien. Een "echt" eiland is dus eigenlijk klein, zoiets als Vlieland, maar goed dat is mijn definitie. Je moet een eiland in een paar uur kunnen bewandelen, maar ja, dan blijven er weinig eilanden over. Ik ben op veel grotere eilanden geweest waar je niet aan alle kanten de zee kon zien. Gomera en Bonaire zijn voor mij "echte" eilanden.'

Authentiek

'Eilandbewoners zijn in mijn optiek mensen die authentiek zijn, meer in staat om hun eigen boontjes te doppen, hun eigen gang gaan en inventief zijn. Ik was ooit op een van de Falklandeilanden en daar woonde één boer. Stel je eens voor, een gebied zo groot als Texel en daar alleen te wonen. Dan moet je wel inventief zijn om te kunnen overleven. Je hebt mooie en minder mooie eilanden, ik zal de mensen afraden naar Kreta te gaan of naar Gran Canaria, om maar niet te spreken van Sal, een van de Kaapverdische eilanden, dat is één grote zandbak.'

Mooiste eiland

'Wat het mooiste eiland is, is moeilijk te zeggen, ik vind er zoveel mooi. In Europa zou ik voor Herm kiezen, een van de Kanaaleilanden, buiten Europa toch de Falklands, prachtig die natuur, de eenzaamheid en de elementen. Ik heb nog even overwogen om die ene boerderij die daar te koop kwam aan te schaffen en te gaan emigreren. IJsland heeft ook een speciaal plekje al voldoet het niet aan mijn definitie van op een bepaald punt gaan staan en overal water zien. Het boek Reis naar het middelpunt van de aarde van Jules Verne speelt zich daar voor een deel af, op IJsland

dalen ze af in een vulkaan en uiteindelijk komen ze weer naar boven in de Stromboli-vulkaan. Daar moet ik dan vervolgens ook weer heen en zo blijf ik van eiland naar eiland gaan. Toen wij bij de Stromboli aankwamen werkte de vulkaan net weer en mochten wij hem niet beklimmen, maar het was fascinerend om de lavastroom langzaam van de berg te zien stromen. Een andere fantastische ervaring heb ik beleefd op het eiland Pico behorende bij de Azoren. Daar heb ik met mensen van Greenpeace uren naast een walvis gevaren en moesten we wetenschappelijk onderzoek doen, in ons geval tellen hoe vaak een walvis boven water komt om uit te blazen en in te ademen.'

Gehecht

'Veel eilanders komen vaak weer terug naar waar ze geboren zijn. Zo waren wij op het Griekse eiland Karpathos waar wij een ouderpaar met een dochter troffen. Zij vertelden ons dat ze lang geleden naar Canada waren geëmigreerd, daar in de horeca hadden gewerkt, maar na lang wikken en wegen toch weer op de thuisbasis waren teruggekeerd, ook nu in de horecabranche. Eerst geld verdienen in den vreemde en dan weer terug naar je wortels. Op dit Griekse eiland vererven de mensen via de vrouwelijke lijn, dat is heel bijzonder. Zo hebben veel vrouwen daar een eigen olijvenboomgaard met bijenkasten.

Ook Nederlandse eilanders blijven gehecht aan hun eiland, er is een bepaalde band die je toch niet loslaat hoe ver je ook weggaat, heb ik gemerkt.'

Gekoesterde herinneringen

'Ik ben niet zo'n toeristische bezoeker van eilanden, ik neem bijna nooit wat mee. Een uitzondering maak ik voor schelpen en bijzondere stenen, ik heb thuis een hele verzameling schelpen, van heel de wereld inmiddels. Die schelpen vertegenwoordigen voor mij de wereld die een eiland is, bovendien zijn ze gemakkelijk mee te nemen en te bewaren. Wat moet ik met 'echte' souvenirs?

De beelden die mij bijblijven van het bezoeken van inmiddels ruim zestig eilanden zijn vooral de zonsondergangen, het ontmoeten van mensen en het duiken en snorkelen in de zee. Als eilandbezoeker, zeker als je gaat op de primitieve manier zoals ik dat meestal doe, word je gauw geaccepteerd door de eilanders. Je kunt dan ook gemakkelijker wat voor elkaar krijgen zoals die keer bij de Stromboli toen we eigenlijk geen boot konden krijgen om het vulkaanshowspel van dichtbij te bekijken. Bovendien was het erg ruig weer, het waaide enorm, maar toch lukte het ons om een eilander te overtuigen van de noodzaak van ons tochtje naar een werkende vulkaan.'

Het echte avontuur

'Op een eiland zijn is prachtig, de reis er naartoe wat minder, vooral als dat vliegen wordt. Ik ga zelfs het liefst met de boot als dat kan, een auto is een tweede optie, maar ja om aan de andere kant van de aarde te komen is dat wat lastig. Toen we met de auto naar IJsland gingen waren we drie dagen onderweg en was de reis onderdeel van de droom die het bezoeken van een nieuw eiland toch is. Dan is de reis leuk.

Over dromen gesproken: soms is dromen over een eiland nog mooier dan er in werkelijkheid naartoe gaan. Ik heb daarom ook een massa atlanten en kaarten en kan daar dan helemaal bij wegdromen. Maar het echte avontuur is toch het daadwerkelijke bezoek. En als ik dan op een nieuw eiland ben, liggen er vaak andere eilandjes in de buurt en daar moet ik dan ook naartoe. Ik zoek dan heel lang naar een mogelijkheid om daar te komen, bij vissers bijvoorbeeld of bij andere booteigenaren. Het avontuur drijft mij.'

'Op mijn verlanglijstje staat nog een eiland in de Stille Oceaan, het liefst een met een gekke naam. En toch wil ik (nog) niet op een eiland wonen, familie en vrienden weerhouden mij daarvan. Maar wie weet, wanneer ik gestopt ben met werken dat ik dan alle schepen achter mij verbrand en de wijde wereld intrek om op een eiland aan te komen en daar mijn laatste levensjaren door te brengen. Ik weet nog niet welk eiland maar ik droom er wel eens van.'

UITSLAGEN en UITKERINGEN

Alles, echt alles weet hij over de geschiedenis van de eredivisie voetbal in Nederland. Of tenminste: hij kent daarvan alle uitslagen uit zijn hoofd. Wilt u horen wat de uitslag was van Feyenoord tegen Sittardia op 29 november 1959? Vraag 't hem en hij vertelt 't u zonder mankeren en uit z'n hoofd. Bent u meer nieuwsgierig naar PSV tegen Rapid JC in diezelfde week? Hij lepelt de uitslag zo voor u op. RKC Waalwijk tegen Ajax op 19 september 1999? Eindstand werd 1-1, door een Waalwijk-doelpunt in de 89e minuut! Denkt u niet dat hij alleen over lang vervlogen voetbalgeschiedenis alles weet: wanneer u dit leest weet hij ook dat op 15 maart 2014 PSV met 1-2 won bij Vitesse. Hij houdt zijn kennis secuur bij en vergeet niets van wat hij op dit gebied weet. Iedere keer wanneer hem een uitslag gevraagd wordt, zegt hij er (met enige trots) bij: 'Als je me niet gelooft, zoek je 't maar op, hoor!'

Hij werkte met veel plezier in een kolossaal kantoorgebouw in het centrum van de stad. Daar bracht hij pakjes rond, meestal vanuit het magazijn naar één van de vele kamers die dit kantoor telt. Alle kamers hadden nummers en alle kamers wist hij feilloos te vinden. 'Meestal moest ik van het magazijn naar de derde verdieping', vertelde hij me, 'maar ook wel vaak naar andere verdiepingen, en soms helemaal naar de twaalfde, waar de baas werkt. Ik moest dus vaak met één van de zes liften - en dat vond ik leuk. Onderweg kwam ik wel eens iemand tegen die mij kende, van de kantine of zo. Soms vroeg zo iemand dan iets over een voetbaluitslag; en ik wist het antwoord. Er was ook een Feyenoord-fan in het kantoor, en die vroeg steeds: 'Wat was ook alweer de uitslag van Feyenoord-Ajax in het eerste jaar van de eredivisie?' Maar dat deed hij expres hoor, want hij wist best dat Feyenoord toen had gewonnen met 7-3; en elke keer als hij 't vroeg, moesten we lachen'.

Vanaf een jaar of zes geleden werden de gesprekjes over voetbaluitslagen, waarin hij voor een moment kon gloriëren, steeds zeldzamer. Soms stapte hij zelf op iemand af, in de lift bijvoorbeeld, als die ander in zijn mooie pak toch maar niks staat te doen en alleen maar suf z'n mond dicht houdt: 'Weet u wat de eindstand was van Feyenoord-Ajax op 28 augustus 1960? Nee? Nou, dat was 9-5, dat is wel bijzonder, toch?'

Vanmiddag was hij bij mij, in mijn winkeltje, waar hij, tijdens het drinken van een kopje thee, mij dit vertelde. Anderhalf jaar geleden stopte zijn baan, of werd hij ontslagen, of 'boventallig', of 'overbodig' verklaard; de juiste term daarvoor is hem even ontschoten. 'Maar meneer, zo'n mooi leven als ik toen had, toen ik werkte, dat krijg ik nooit meer terug - dat zit er nu niet meer in, want ik ben 53. Ik kreeg na mijn baan een uitkering, waar ik r'echt op had. Een poos geleden kreeg ik een brief, dat ik voor mijn uitkering met een dokter moest praten. Dat deed ik. En die dokter zei dat er met mijn intelligentie niks mis is. En dat is ook zo. Dat vind ik ook. Toen moest ik met een psycholoog praten. Dat deed ik ook. Dat was wel een aardige vrouw. Toen moest ik met een psychiater praten. Die vroeg me van alles - wel zeker een uur lang. Daarna moest ik een hele lijst vragen invullen; ik werd er doodmoe van; toen ik thuis kwam was ik helemaal kapot. Vorige week kreeg ik weer een brief. Ik krijg mijn uitkering niet meer. Raad eens wat ik nu krijg? Ze willen me 520 euro in de maand geven, omdat ik bij mijn moeder woon. En dat is bruto! Daar moet nog veel van af. Dat kan toch niet? Daar kan een mens toch niet van leven? Als het zo moet, dan hoeft het voor mij niet, meneer. Maar ik doe geen domme dingen hoor! Maar ik pik het niet; echt niet. Ik eis gewoon dat ze dat terugdraaien; en wel vóór woensdag 12 uur. Ik word er helemaal gek van. Ik ga er aan onderdoor. Ik ga niet weg voor ze dat geregeld hebben. Desnoods blijf ik in hun kantoor slapen. Je kunt altijd met me praten. Ik ben een redelijk persoon. Maar ik kan wel heel kwaad worden. Ik wou dat ik die briefschrijver tegenkwam. Dan zou ik zeggen: 'Wat ben jij voor een mens? Weet je wel wat je doet? Kan jij wel denken? Heb jij wel gevoel?' Mij geeft het stress. Ik kan er niet goed tegen. Het sloop me. Snap je dat?'

We hebben nog een half uurtje zitten praten. De manier waarop hij zei: 'Maar meneer, zo'n mooi leven als ik toen had, toen ik werkte, dat krijg ik nooit meer terug', zal me nog lang bijblijven.

Frans de Jong is de uitbater en eigenaar van antiquariaatje 'De Terechte Kronkel', het kleinste tweedehands boekwinkeltje ter wereld, in Amsterdam. Voor meer informatie: deterechtekronkel.nl Of kijk op facebook: [facebook.com/deterechtekronkel](https://www.facebook.com/deterechtekronkel) en: [facebook.com/TweedehandsBoekenEnTijdschriften](https://www.facebook.com/TweedehandsBoekenEnTijdschriften)

VerLIEFd

Ze is verliefd
Niet zo maar verliefd
Nee, ze is heel erg verliefd
Zevenentachtig lentes oud
Nu acterend als zestien lentes jong

Vlinders in haar buik
Blosjes op haar wangen
Stralende ogen
Zevenentachtig lentes oud
En hij is alles voor haar

Wie is dan die geweldige man?

Negenentachtig jaar oud
Ondanks een gehoorapparaat doof
Geen groot prater
Wel in het bezit van twinkelende ogen
Een man met humor
Een stille genieter

De oude snoeper
Zo noemen wij hem vertederd
Hun geluk raakt ons

Vol liefde duwt hij haar rolstoel
Hij schenkt met liefde koffie in voor haar
Haar boodschapjes draagt hij
Iedere donderdag verrast hij haar met bloemen

Hij doet alles voor haar
Iedereen mag het weten
Iedereen moet het weten
Niets mooier dan jaloerse huisgenoten
Een man te midden van veel vrouwen
En hij is van haar

Zevenentachtig of zestien
Liefde is leeftijdloos
Gedrag is ook leeftijdloos
Jaloezie is ook leeftijdloos

Het leven in een tehuis
Is leven in een soap
Elke dag een nieuwe aflevering
Spannend tot het einde

Wordt vervolgd

Jenny Kamps heeft na jaren met jongeren te hebben gewerkt een ander werkteerrein gevonden: ouderen in een verzorgingstehuis. Haar verhalen gaan nu dan ook over deze leeftijdsgroep. Maar, zoals Jenny zelf zegt: 'Ouderen zijn net jongeren, maar dan met een verschrompeld huidje'.

DEATHDANCE of the *FROGFISH*

‘Ik werd achtervolgd door de politie...’

‘Iemand trok zijn pistool naar mij...’

‘Ik ben van daken afgevallen...’

‘Heb bloed opgehoest...’

‘Rechtszaken...’

‘Sommigen zeggen dat kunstenaars lijden voor hun kunstwerken...’

Ik niet.

Het lijden heeft mij en mijn kunstwerken juist tot leven gebracht.’

ARD DOKO geb. 1991

Ard Doko maakte zijn eerste debuut in de kunstwereld op de leeftijd van achttien jaar. Hij maakte bekendheid als Street Art Artist en Nederlandse graffiti kunstenaar, die zijn graffiti carrière begon in Callantsoog. Hij voorzag alles in het dorpje van zijn stijl. Auto's, treinen, huizen, muren: niets was veilig voor Ard Doko. Nadat hij werd ontdekt door lokale kunstenaars begon hij te toeren met graffiti tours over heel de wereld. Zijn werk is inmiddels te vinden bij verschillende exposities in Nederland, Oostenrijk en de Verenigde Staten.

In zijn meest recente serie neemt hij zijn kunst naar een meer persoonlijk niveau. Zijn werk vertegenwoordigt het proces van het verdriet dat hij heeft ontmoet in zijn leven, en het verlangen naar de korte momenten van puur geluk die zo kostbaar voor hem zijn. Door de jaren heen heeft hij de overstap gemaakt van zijn gebruikelijke street art met sjablonen en spuitbussen naar een meer figuratieve en expressionistische stijl. In zijn meest recente serie laat hij zijn persoonlijke kant zien. In zijn schilderijen is gelukkig nog altijd het expressionistische van zijn street art terug te vinden, maar het heeft zich inmiddels ontwikkeld tot een hele persoonlijke autonome stijl.

Zijn werken worden alom gewaardeerd in heel verschillende kunstsegmenten, evenals meerdere continenten. Ard Doko heeft tentoongesteld in heel Europa en de Verenigde Staten, en is toegevoegd aan een verscheidenheid van internationale collecties.

We vertellen met trots dat ‘Deathdance of the frogfish’ zal openen op 5 april in de Amsterdam Outsider Art Gallery. Dit is de eerste grote solo expositie voor Outsider Art kunstenaar Ard Doko. Deathdance of the frogfish is een expositie over Doko's reflectie op zijn verleden -een tijd waarin hij werd opgenomen in een psychiatrische inrichting op zijn veertiende- en de stigmatisering van psychiatrisch patiënten en mensen met geestelijke problemen in de hedendaagse maatschappij. Hij verklaarde in een eerder interview met radio zender Amsterdam FM dat hij zijn worsteling met het leven heeft overleefd door de de vrijheid te krijgen om te creëren.

Daarom zal een deel van de opbrengst tijdens de expositie worden gereserveerd om creatieve projecten te funderen voor kinderen en tieners, om ze zodoende te helpen om te gaan met problematiek zoals depressie, posttraumatische stressstoornis of gedragsproblemen.

Bert Schoonhoven,
galeriehouder van amsterdam-outsider-art.nl

ARD DOKO

SOLO EXHIBITION

APRIL 5TH - MAY 3RD
OPENING APRIL 5TH AT 2PM

DEATHDANCE OF THE FROGFISH

NIEUWE KEIZERSGRACHT 1A • 1018 DR AMSTERDAM
AMSTERDAM OUTSIDER ART

Genieten van het *MOMENT*

Marjolke Mosterman

Duizenden honden en katten heeft Monique Schoorlemmer opgevangen, opgeknapt en geplaatst in de 35 jaar dat ze bij het Zwolse Dierenasiel werkt, inmiddels als directeur. Ondertussen trouwde ze en bracht ze samen met haar man twee kinderen groot. Een druk en gejaagd leven, maar mede door omstandigheden gedreven staat ze steeds vaker bewust stil bij wat ze heeft. 'Je moet genieten in het hier en nu, want je weet nooit hoe de toekomst eruitziet.'

Ik ben 51 jaar geleden geboren in 's Gravenhage, zoals de stad volgens mijn ouders officieel genoemd moest worden', vertelt Monique. 'Maar al toen ik vier was verhuisden we mee met mijn vaders werk naar Zwolle. En in 1988 ben ik in Wijhe gaan wonen, samen met mijn huidige man. Dus ik ben geen grote stadsmens, nooit geweest ook. We gingen nog wel eens naar Den Haag omdat daar veel familie woonde, maar het is me er veel te gejaagd.' Monique was enig kind. 'Dat vond ik vroeger heel erg. Daarna had ik een tijd dat het me niet meer zoveel uitmaakte, maar toen mijn moeder ernstig ziek werd en daarna overleed in 2009, miste ik wel weer de steun van een broer of een zus. Mijn vader heeft na haar overlijden de draad gelukkig weer opgepakt. Hij is nu 78, hij heeft een nieuwe vriendin en ze hebben samen het vakantievieren ontdekt. Over hem hoeft ik me geen zorgen te maken.'

Normen en waarden

'Mijn jeugd was leuk. Vergeleken met nu ben ik wel redelijk streng opgevoed. Er werd veel waarde gehecht aan eerlijk zijn, je afspraken nakomen, respect en waardering hebben voor anderen en niet zonder meer een oordeel vellen. Normen en waarden waren belangrijk, niet vanuit christelijke overtuiging, meer vanuit een soort gezond verstand. Mijn moeder was katholiek en mijn vader heeft een spoedcursus katholicisme moeten volgen om met haar te kunnen trouwen. Hoewel we nauwelijks naar de kerk gingen, heb ik altijd wel een spirituele inslag gehad. Ik ging ook altijd naar de niet-katholieke zondagschool met een vriendinnetje, omdat ik het zo interessant vond. Ik was helemaal idolaat van de liedjes, die ken ik nu nog wel. Mijn twee kinderen hebben dat ook wel, dat spirituele; dat gevoel dat er meer is tussen hemel en aarde. We zijn niet in de kerk getrouwd, maar we hebben onze kinderen wel laten dopen, om ze als het ware te beschermen tegen het kwade. Het gaat goed met hen. Mijn zoon is 23 en mijn dochter is 19. Ze wonen allebei nog thuis.'

Onzeker

'De havo heb ik zonder veel problemen doorlopen. Het was in de tijd dat er veel mocht en kon: zo'n vrijheid-blijheidsgevoel heerste er. Met de bijpassende kledingstijlen: de ene keer liep je met een overhemd van je vader, met zo'n vest er overheen en een loshangende stropdas. Daarna kwamen we in de boerenfase, met gestreepte, gebreide sokken aan, een overgooier van spijkerstof en op klompen. Iedereen liep op klompen, tot de school het verbood: dat geklos in de gangen. Kun je je nou niet meer voorstellen. Ik was een heel verlegen meisje. Misschien komt dat omdat ik geen broers en zussen

had en toch vrij beschermd was opgevoed. Misschien komt het ook omdat ik op de lagere school erg gepest werd vanwege gehoorproblemen. Dan riepen ze: hé dove! Nu denk je: waar gaat het over, maar toen vond ik dat verschrikkelijk. Misschien kwam daar die onzekerheid wel vandaan. Ik heb ook een tijdje gestotterd, vooral de letter M kwam er moeilijk uit. Tja, en dan heet je dus Monique van der Molen. Ik heb zelfs een tijd de telefoon niet op durven nemen. Maar later groeide ik er overheen.'

Dierenasiel

'Toen ik het havodiploma gehaald had, meldde ik me aan voor de opleiding tot verpleegkundige A. Die opleiding begon echter pas in februari, terwijl ik al in mei vrij was. Dus ik had de hele tijd niks te doen en kwam steeds later uit bed. Totdat mijn vader er genoeg van had. Hij zei: "Alles goed en wel, je moeder en ik werken hard en zitten elke dag om zeven uur op de fiets. Je gaat maar mooi gelijk met ons de deur uit en je komt dan maar terug om één uur, als je moeder ook thuiskomt." Zij werkte halve dagen op de shadeafdeling van een bank. Dus dat deed ik. In het begin vond ik het nog wel interessant, dan slenterde ik lekker door de stad, maar na anderhalve week werd ik er wel flauw van. Dus ik besloot me als vrijwilliger aan te melden bij het dierenasiel. Ik belde op en kon meteen komen. Ze vonden dat wel mooi, zo'n jonge meid die elke dag tijd had. Het duurde maar even, en toen was ik er zeven dagen per week. Na een paar dagen stond ik al op de foto in de Telegraaf, met een moederhond die met een nest jonge puppies aan een boom was gebonden. Voorpaginanieuws! Maar goed. Ik begon er in september 1980. In april 1981 ging degene die er vast werkte met zwangerschapsverlof. Toen ze vroegen of ik het tijdelijk van haar wilde overnemen, zei ik meteen ja. Ik kreeg een contract voor een half jaar en zei de opleiding tot Verpleegkundige af. Toen was ik dus een betaalde kracht en kreeg ik wat meer te zeggen daar. Maar ja, ik was nog steeds zo verlegen. Op een gegeven moment had men kritiek op de manier waarop ik de kattenhokken had schoongemaakt, terwijl ik dat nog wel in mijn pauze had gedaan. Ik dacht: Monique, als je er nu niet wat van zegt, wordt het nooit wat. Dus toen heb ik al mijn grieven eruit gegooid. Dat had ik mezelf geleerd om van het stotteren af te komen: diep inademen en boem, alles er meteen uitknallen. Dat heeft indruk op iedereen gemaakt. En vanaf toen ben ik steeds minder onzeker geworden. Mensen namen me serieus, ze zagen me eindelijk voor vol aan. De collega kwam nog wel voor halve dagen terug na haar zwangerschapsverlof, maar ze is uiteindelijk gestopt. Dus ik kon er blijven.'

MONIQUE

Dukie

'De dierenliefde heeft er bij mij altijd al in gezeten. Onze eerste hond Dukie, een kortharige Hollandse herder, is heel oud geworden, 16 of 17 jaar. Hij was er altijd, ook toen ik op de lagere school gepest werd. Dan heb je veel aan een hond. Die is er altijd voor je; als je verdriet hebt komt hij bij je om te troosten. Hij was een echt maatje. Dukie was ook een heel intelligente hond. Ik moet een jaar of zeven, acht zijn geweest, toen mijn vader een keer in het ziekenhuis lag. Mijn moeder ging er 's avonds heen, en ik wilde niet mee. Een ouder buurmeisje zou een uurtje op mij passen en we mochten niet naar buiten van mijn moeder. Maar ja, wij zagen door het

raam een vriendinnetje buiten spelen met zo'n rondzwaaiende plastic slang waar dan muziek uit kwam, dat was een hype destijds. Dus wij gingen erheen, naar buiten. Toen we weer naar huis gingen, rende het buurmeisje voor mij uit en gooide voor de grap de voordeur dicht, die voor het grootste gedeelte uit glas bestond. Ik gleed uit, dwars door het glas heen. Mijn hele arm lag open, het bloed gutste eruit door een slagaderlijke bloeding. Het buurmeisje liep in paniek weg, maar daar was Dukie. Hij rende woest blaffend naar de buurman die buiten bezig was. Dukie ging zo tekeer dat de buurman doorkreeg dat er wat aan de hand was en met hem mee terug rende, naar mij toe. Toen hij mij en al het bloed zag, aarzelde hij geen moment. Hij tilde me in de auto en scheurde naar het

ziekenhuis. Daar hebben ze het gehecht, kijk, je kunt het nog steeds zien. Ik had ook nog een beenwond, maar de arm was het ergste. Dukie heeft mijn leven gered.'

Goed behandeld

'Terug naar het dierenasiel. Voor een jong meisje als ik was het best schokkend in die tijd, 35 jaar geleden. Als het asiel vol zat dan lieten ze de minst plaatsbare hond inslapen. Als er niesziekte heerste, moesten katten ook inslapen. Soms meerdere tegelijk. Daar heb ik wel eens nachtmerries van gehad. Gelukkig is het tegenwoordig niet meer zo. Er zijn veel zaken vastgelegd in het honden- en kattenbesluit van 1981. Er zijn meer controles en de Dierenbescherming heeft veel invloed gekregen. Er is meer geld beschikbaar, er wordt ook veel meer door particulieren gedoneerd. Dieren doen iets met de emoties van mensen. Als ik geld nodig heb omdat er een hondje geopereerd moet worden, zet ik het op facebook en in een mum van tijd is het geld binnen. Dat is geweldig. Maar het moet ook wel, want je ziet hier van alles voorbij komen. Vooral de laatste tijd laten mensen dieren achter die van alles mankeren. Dan kunnen of willen ze de dierenarts niet betalen. Triest is dat. Je moet je natuurlijk wel afvragen of je een dier tot het bittere einde medisch moet behandelen. Doe je het nog voor het dier, of doe je het voor jezelf omdat je er geen afscheid van kunt nemen. Ach ja, ik ben ook wel eens met een oude haan naar een dierenarts geweest, omdat die niet meer kon eten. Ik ben altijd met dieren in de weer, thuis ook. We hebben twee pony's, vier katten, twee honden en een stuk of wat kippen.'

Getrouwd

'Toen ik nog maar net bij het dierenasiel werkte, heb ik mijn man Paul ontmoet, op een feestje bij een vriendin. Ik viel op zijn leuke ogen. We dansten de hele avond en de volgende dag belde hij op, het was op een zondag. Of ik een ijsje met hem ging eten. Ik werkte zeven dagen per week bij het dierenasiel, dus daar haalde hij me op. En sindsdien zijn we eigenlijk bij elkaar gebleven. Volgens mij was het 7 juli 1981. Paul weet dat beter dan ik, hij weet alle belangrijke data precies. Komt hij met een bos bloemen aan of zo. In 1988 zijn we gaan samenwonen en in 1990 zijn we getrouwd omdat we kinderen wilden. Zonder bombarie, alleen met mijn ouders en Pauls moeder. We zeiden dat we gingen bowlen, maar we gingen naar het gemeentehuis. Mijn schoonmoeder zei op de terugweg: "Sjonge, dat jullie dat zo doen, zonder de rest van de familie. Als je nou zwanger was!" En dat was ik ook. Toen we het planden wist ik het nog niet, maar op de dag zelf wel. Dus we waren nog niet lang getrouwd toen onze zoon werd geboren. Vier jaar later kwam onze dochter. Volgend jaar zijn we 25 jaar getrouwd en dan gaan we waarschijnlijk met kinderen en aanhang een weekje naar Rome, als alles volgens plan verloopt.'

Meegegroeid

'De kinderen groeiden voorspoedig op en ik ben altijd bij het dierenasiel blijven werken. Veel mensen hebben niet eens door wat een druk, ingewikkeld bedrijf het eigenlijk is. Maar ja, ik ben er helemaal in meegegroeid. In 1985 heb ik de opleiding dierenasiel/pensionhouder schriftelijk gevolgd, dat was best pittig. Ik weet nog dat ik examen had gedaan en elke dag vol spanning in de brievenbus keek. Ik zat bij de kapper onder de droogkap, toen mijn naam werd geroepen. Mijn man had gebeld om te vertellen dat mijn cijferlijst binnen was en dat ik twee negens en een acht had. Iedereen in de kapsalon applaudisseerde, hahaha. Ach ja, je leerde van alles. Het was heel breed, ik wist precies wanneer een koe tochtig was, en wat voor kiezen knaagdieren hebben, maar ja, daar heb ik

natuurlijk niks aan. Het komt omdat maar weinig mensen met zo'n opleiding in het dierenasiel kunnen gaan werken. Dat is over het algemeen niet het best betaalde werk. Je moet geen topsalaris verwachten en je moet het echt uit passie doen. Anders hou je het niet vol. Toen ik er begon was het een gemeentelijk asiel, maar inmiddels is het een stichting geworden. We waren in 2001 het zesde erkende asiel in Nederland. Nu werken we met zeven betaalde mensen en in totaal vijftig vrijwilligers. Die werken van een dag per maand tot vier dagen per week bijvoorbeeld. In eerste instantie was ik beheerder, maar in 2010 besloot het bestuur zich wat terug te trekken en veel verantwoordelijkheid over te laten aan de directeur, dat was dus een nieuwe functie. Dat ben ik geworden en het gaat prima. De gemeente verstrekt subsidie. Ik ben heel blij dat we in een van de meest diervriendelijke gemeenten van Nederland wonen. Zwolle betaalt veel aan de behandeling van dieren. Waar andere gemeenten na twee weken dierenopvang stoppen met betalen, betaalt men hier nog vier dagen door. Zo kunnen de katten nog gesteriliseerd worden en eventueel behandeld, voor ze naar een nieuw baasje gaan. Het gaat goed, er is steeds meer aandacht voor dieren in het algemeen. En met die aandacht groeit ook het aantal donaties en giften. In 2012 hebben we een grote nalatenschap ontvangen van een mevrouw. Met hulp van aanvullingen vanuit het bedrijfsleven hebben we daarmee een nieuwe entree kunnen bouwen. We hebben een vergunning voor 55 honden en 175 katten. Op jaarbasis vangen we ongeveer 275 honden en 800 katten op.'

Energiebewust

'Toen ik vijftig werd heb ik bewust nagedacht over mijn werk en mijn toekomst. Ik bedacht dat als ik nog iets anders zou willen, dat het dan wel tijd werd. Maar ja. Ik zou echt niet weten wat ik anders zou willen doen. En ik ga altijd nog met veel plezier naar mijn werk. Dat moet ook wel, want er is altijd gedoe, hier is eigenlijk nooit iedere dag hetzelfde. Officieel werk ik 28 uur per week, maar ik doe thuis ook heel veel. Social media bijvoorbeeld en de telefoon staat naar mij doorgeschakeld. Als je een baan van acht tot vijf wilt, moet je niet in de dierenbranche gaan werken. Dat gaat 24 uur per dag door, zeven dagen per week. Maar ik ben dat zo langzamerhand wel gewend, en mijn gezin ook. Momenteel ben ik met een lange termijn toekomstvisie bezig: hoe wil ik dat ons asiel er over vijf jaar uitziet. Een van de dingen waar ik veel waarde aan hecht, gaat over energie besparen. Maandelijks gaat hier zo'n 2200 euro naar de energieleverancier. Dat moet anders kunnen, bijvoorbeeld met zonnecollectoren. Ik ga bijvoorbeeld proberen uit te zoeken hoeveel ik moet investeren, wat het op welke termijn oplevert en welke subsidie ik ervoor kan krijgen. Dat soort dingen. Leuk en uitdagend werk.'

De toekomst

'Een toekomstvisie voor het dierenasiel maken is goed te doen. Maar met mijn eigen toekomstvisie ligt het wat lastiger. Ik ben qua gezondheid altijd wat kwakkelig geweest. Last van de oren, van de longen, ik heb astma. En ik heb mijn hele leven al last van mijn rug. Toen ik in de eindexamenklas van de havo zat, heb ik zelfs een half jaar thuis gezeten, zo'n rugpijn en hoofdpijn had ik. We hebben wel eens gedacht dat het is ontstaan toen ik als zesjarige een auto-ongeluk heb meegemaakt. Onze auto werd van achteren aangereden en ik vloog de hele auto door. Misschien is er toen iets scheef gaan zitten in mijn rug, waardoor uiteindelijk vervroegd slijtage is ontstaan. Maar goed. Ik heb er altijd last van gehad en altijd pijnstillers genomen, wat ook weer niet goed was voor mijn maag en waarvoor ik nu maagtabletten moet nemen. Vorig jaar kreeg ik echt extreem veel last van mijn rug. Uit onderzoek bleek dat mijn rug versleten is. Onderin de rug ben ik gewoon drie tussenwervelschijven kwijt. De orthopeed zei

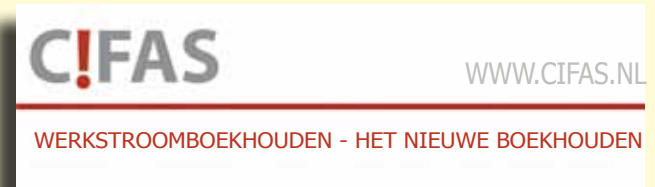
dat ik een rug had van iemand van tachtig jaar. Op internet las ik dat ze tegenwoordig kunststof tussenwervelschijven operatief kunnen aanbrengen. Ik dacht: even een operatie en dan kan alles weer! Maar toen ik dat opperde bij de specialist zei hij: nee mevrouw, we kunnen helemaal niets meer voor u betekenen. Ben je net vijftig. Ik was helemaal van slag. Daarbij heb ik ook een hernia, waardoor ik veel last heb van mijn been. Nu zit ik zwaar aan de pijnstillers. Ik begon met tweemaal vijftig milligram, maar inmiddels gebruik ik viermaal honderd milligram per dag. Inmiddels sta ik op de wachtlijst voor de pijnpolikliniek. Ach ja. Je kunt er wel over zeuren, maar dat helpt niets. Dan denk je: waarom moet mij dit nu overkomen. Maar ja, dat is natuurlijk een merkwaardige gedachte, want je gunt het ook een ander niet.'

'Je moet niet alleen stilstaan bij ziekte en ellende, je moet ook aan de leuke dingen van het leven denken. Wat ik heel graag nog een keertje wil, en ik hoop dat we dat op korte termijn gaan doen, is het noorderlicht zien. Dat is echt een droom van mij. Ik heb daarover ooit een documentaire van de Engelse actrice Joanna Lumley gezien en die heeft me zo geraakt, het was zo prachtig. Dus we gaan nog een keer naar Lapland, hopelijk eind dit jaar. Tussen november en februari kun je het beste gaan. Het moet wel binnenkort, anders kom ik misschien niet meer in de benen, dan kan ik niet meer in zo'n slee. Ja, ik heb wel het gevoel dat je moet genieten van het leven, zolang het kan. Je moet niet uitstellen tot later, wat misschien is er wel geen later. Dat heb ik van mijn schoonzuster meegereggen, die kort geleden overleed aan de gevolgen van een melanoom. Ze was nog maar vijftig. De uitvaart was heel mooi. Daar werd de afscheidsbrief voorgelezen die ze had geschreven. De strekking van deze brief was dat iedereen gejaagd leeft en dat de tijd heel snel voorbij gaat. Het is jammer dat je pas als je ziek bent met beide benen op de grond terecht komt en beseft hoe blij je moet zijn als je gezond bent. Ze gaf dan ook als opdracht mee: geniet van iedere dag dat je leeft. En ze wilde graag dat alle aanwezigen proostten op het leven. Het was zo merkwaardig om dat op een uitvaart te doen, maar ook zo mooi! Ik word er nog weer helemaal emotioneel van als ik eraan terug denk, sentimentele muts dat ik ben. Wat een bijzonder afscheid was dat. Ik neem me dan ook heel erg voor om inderdaad te genieten van het leven. Want het gaat echt heel snel.'

TREF Magazine wordt gesponsord door:

Ook **MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD** adverteerders, sponsoren of doneren?

TREF
MAGAZINE *over*
mensen van om de hoek

*Want iedereen
hoort erbij!*

Je ziet het vaak niet, maar de meeste mensen zijn op hun eigen bescheiden manier bezig met de 4 P's: Participatiemaatschappij, People, Planet, Profit. TREF vormt voor hen een vooruitstrevend, 'hokjesloos' en daarom uniek podium. Daarom is TREF voor bedrijven en instellingen bij uitstek geschikt om op een unieke manier invulling te geven aan Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.

Met een advertentie, donatie of sponsorschap in de glossy papieren versie van TREF Magazine en/of op de website draag je een steentje bij aan een betrokken, bewuste, duurzame samenleving. Al vanaf 150 euro per jaar inclusief abonnement zijn er mogelijkheden. Neem contact met ons op, ook voor uw eigen bedrijfsglossy!

Mathilde van Hulzen (024-300 2133)
Marijke Mosterman (038-465 3244)
info@TREFmagazine.nl

Wat eten we TUSSENDOR?

Het hele idee van tussendoortjes is volgens mij verzonnen om huisvrouwen aan de koffie en koek te krijgen. Reclame dus, onder het mom van zorgzaamheid voor die arme, overwerkte huisvrouw. In plaats van aan de sherry moest ze van de grootgrutter om tien uur 's morgens aan de koffie met een koekje en liefst ook om vier uur 's middags. Als een luxe momentje voor haarzelf. Sindsdien is de reclame voor lekkere, calorierijke hapjes geen steek veranderd.

Voor die tijd at iedereen maximaal drie maaltijden per dag. Ontbijt met pap of eieren met spek, in de middag warm eten en 's avonds een eenvoudige broodmaaltijd. Vlees at je alleen op zaterdag. Die warme maaltijden verschoven naar de avond toen de vaders niet meer thuis kwamen tussen de middag. Toch was het in die tijd nog een schande als je je een indigestie at. Dan had je zoveel op, dat je er maag- en buikpijn van kreeg. Tegenwoordig neem je dan gewoon een maagzuurremmertje en stouw je vrolijk verder.

Tussendoortjes zijn eigenlijk overbodig. Dat geldt ook voor de hele santenkraam aan zogenaamde superfoods (lees: peperdure, exotische producten), healthshakes en wat verder nog als 'gezond' wordt verkocht. In feite kun je alles wat wordt aangeprezen met een gerust hart laten staan. Ooit een bordje met in schreeuwende letters 'gezond' bij een bloemkool gezien? Drie maaltijden per dag zijn voldoende voor de gemiddelde mens.

In mijn moeders keuken waren nauwelijks tussendoortjes te vinden. Als ontbijt wurgde ik een halve boterham en een klein bekertje melk naar binnen. Om tien uur een appel. De lunch: twee boterhammen. Dan een hele tijd niks tot aan het avondeten: soep, aardappelen, groente en wat vlees. Die soep verdween na een paar jaar geruisloos van het menu. Geen toetjes. En geen tussendoortje na vier uur, want dan at ik niks meer bij het avondeten. In het weekeinde kreeg ik een snoepje (soms gapte ik stiekem snoep uit de keukenkast). Een plakje ontbijtkoek met boter was een traktaatje bij verjaardagen

Als ik nog altijd zo zou eten, was ik nog net zo slank als twintig jaar geleden en deden mijn knieën minder zeer. Jammer genoeg ben ik dol op tussendoortjes. En aan de alsmaar toenemende omvang van voorbij schommelende medelanders te zien, ben ik niet de enige. Dus wat te doen? We maken het lekker, maar niet té.

Eet smakelijk!
Mathilde

Gepimpte fruitsalade (4 personen)

Ingrediënten: vers fruit van het seizoen (telkens twee stuks van vier verschillende soorten), olijfolie en balsamico-azijn, peper en zout, honing, pijnboompitten.

Bereiding: Rooster de pijnboompitten in een koekenpan lichtbruin (let op, ze branden snel aan). Snij het fruit in hapklare stukjes. Meng een scheutje olijfolie met een paar druppels balsamico-azijn, peper en zout naar smaak en een theelepeltje honing. Giet de dressing over het fruit, strooi de geroosterde pijnboompitten erover.

Tip: sommige mensen krijgen last van een bittere nasmaak na het eten van (Chinese) pijnboompitten. Kies dan voor fijngehakte walnoten of pecannoten, mits je geen notenallergie hebt.

LADY

In de ochtendronde bel ik bij het echtpaar aan. ‘Controle’, zo staat er op mijn werklíjst, en dat betekent in de praktijk niet veel meer dan een praatje maken en waar nodig een helpende hand toesteken.

Ze doet open in een opvallend rood mantelpakje. ‘Wat ziet u er mooi uit vandaag!’ zeg ik welgemeend. ‘Ach, ik had het nog in de kast hangen,’ bagatelliseert ze mijn compliment. ‘En het is zondag, dus ik dacht, ik trek eens wat deftig aan.’

Nadat ik samen met mevrouw het bed opmaak, terwijl haar echtgenoot de boterhammen smeert, maak ik aanstalten om verder te gaan.

‘Zien we je nog bij het eten, Janneke?’ vraagt de man. Al sinds mijn eerste werkdag kennen en onthouden beide echtelieden mijn naam. ‘Ik weet nog niet waar ik straks ben ingedeeld,’ antwoord ik, ‘maar wie weet zien we elkaar daar.’ Ik wens ze een fijne dag en vervolg mijn ronde.

Die middag mag ik inderdaad helpen bij de warme maaltijd. Het echtpaar komt, zoals meestal, iets te laat binnen.

‘Ha,’ roep ik verheugd naar de mevrouw, ‘daar is de lady in red!’

Haar man kijkt met een ondeugende blik opzij. ‘Lady in red?’ vraagt hij. ‘Nou, doe mij maar een lady in bed!’ En dan, met een knipoog: ‘En het liefst een beetje dronken.’

Janneke Pelle werkt in zorg en horeca, is koorpianiste, recenseert theatervoorstellingen en geeft Nederlandse les aan een inburgerende leeftijdgenote. Bovenal houdt ze van mensen en hun verhalen. Hierover schrijft ze op weblog.theefiets.nl.